

АКЦІОНАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА РИСА ВИДОВОЇ ПОВЕДІНКИ АСПЕКТУАЛЬНОГО КЛАСУ АКТИВІТИВІВ

У статті аргументовано потребу комплексного підходу до опису категорії аспектуальності як динамічного й інтеграційно-багатопланового феномена та проілюстровано можливості такого дослідження на матеріалі дієслів, що належать до активітивного аспектуального класу.

Ключові слова: дієслово, вид, аспектуальність, аспектологія, аспектуальний клас, акціональний клас, активітив.

Сучасні аспектологічні студії уможливлені міцним теоретичним підґрунтям, закладеним у дослідженнях, присвячених видові й аспектуальності як на матеріалі української, так і інших мов, оскільки, на думку багатьох мовознавців, аспект є універсальною категорією, що має різні ідіоетнічні реалізації [14, с. 126]. Це праці українських (В. Русанівського, І. Вихованця, А. Грищенка, К. Городенської, А. Загнітка, С. Соколової, О. Бондаря та ін.), російських (В. Виноградова, Ю. Маслова, О. Бондарка, М. Шелякіна, Н. Авиловой, М. Гловинської, А. Залізняка, А. Ломова, О. Падучевої, В. Плунгяна, О. Петрухіної, Є. Реферовської, Н. Слюсарєвої, О. Соколова, С. Татевосова, О. Шмельова та ін.), а також західноєвропейських і американських (А. Барентсена, В. Броя, З. Вендлера, Г. Гійома, М. Гіро-Вебер, Дж. Грубора, Б. Комрі, Ф. Леманна, Х. Р. Меліга, І. Польдауфа, В. Порцига, Н. Б. Теліна, Л. Ясаї та ін.) лінгвістів.

Однак, попри пильну увагу до виду й аспектуальності, давню традицію, величезний доробок цілої когорти аспектологів, проблема адекватного наукового опису слов'янського виду не втратила гостроти й актуальності. Це констатували відповіді тридцяти п'яти дослідників із тринадцяти країн світу на анкету аспектологічного семінару філологічного факультету Московського державного університету імені Михайла Ломоносова.

З-поміж найактуальніших завдань, на думку авторитетних аспектологів, основне – це створення динамічної моделі виду, що інтегрує чинники всіх мовних рівнів [14, с. 125–129]. Репрезентований у цій статті підхід до опису категорії аспектуальності як динамічного та інтеграційно-багатопланового феномена, на нашу думку, дає змогу виявити основні закономірності конкретномовної категоризації аспектуальної семантики, її класифікації й репрезентації та сприяє подоланню суперечливих, почасти діаметрально протилежних, підходів, що побутують у сучасній аспектології, зокрема і щодо трьох загально визначених у сучасній лінгвістиці стрижневих компонентів аспектуальності: власне категорії виду як гра-

матичної сутності, аспектуальних класів як лексико-граматичного феномена та акціональних класів (традиційних родів, або способів дієслівної дії) як морфолого-словотвірного явища. Метою нашої розвідки якраз і є доведення необхідності дослідження акціональних класів не ізольовано, а з урахуванням їхнього нерозривного зв'язку з іншими компонентами аспектуальності, передусім з аспектуальними класами, оскільки саме вони є визначальними для видової поведінки дієслова загалом.

Аспектуальні класи, за З. Вендлером [24], "характери дієслівної дії", за О. Ісаченком [7], О. Горбовою [4], "акціональні гешталти", за Ф. Леманном [23], "нехарактеризовані роди дії", за Ю. Масловим [12] та представниками школи функціональної граматики [19], ми кваліфікуємо як аспектуально орієнтовані прихованограматичні, або лексико-граматичні, класи, які мають вплив на граматичну царину виду, імпліцитно регулюючи аспектуальну поведінку (передовсім корелятивну здатність, функціональний та морфолого-словотвірний потенціал) дієслів. На ґрунті українського дієслова вони утворюють п'ятикомпонентну систему, до якої належать: 1) термінативи, або здійсненники, напр.: *Коли сонце паде донизу, але ще не сідає, Даруся бере великодній кошик, вистелює дно половиною вишитого рушника із Матір'ю Божою, кладе туди загорнутий у маслечку сир.., накриває другою половиною рушника, бере кошик на руку, закриває хвіртку на клямку і виходить на середину вулиці* (М. Матіос); 2) активітиви, або діяльники, напр.: *І ліхтарі хитаються й скрегочуть, Мов вішалник на шибениці, й тиша Все шамкотить Сибіллю беззубою І ніч пливе, мов згуба, без кінця* (Є. Маланюк); 3) стативи, або станівники, напр.: *Вже вгорі біліла приваблива вершина, до якої я прагнула, а докола багрянili квіти дивного кольору* (О. Бердник); 4) евентиви, або подійники, напр.: *Він і справді двічі перекидався з мотоциклом, одного разу йому зчесало на плечі шкіру і вивихнув руку* (Ю. Мушкетик); 5) релятиви, або відносники, напр.: *Заїмпонувала ця назва Андрієві не тому, що вона, так би мовити, витікала з тези про диктатуру пролетаріату, з теоретичних побудов офіційної пропаганди, а тому що вона відповідала настанові гордої Андрієвої душі й серця* (І. Багрянний).

Система аспектуальних класів постає як категорійне підґрунтя, що визначає функціональну специфіку видової поведінки українського дієслова. Найзагальніше залежність видових особливостей від аспектуального класу можна представити так: 1) термінативи мають суто видових, функціонально-видових та акціональних партнерів, уживаючись у прогресивній функції; 2) евентивам притаманне функціонально-видове й обмежене акціональне партнерство, але не властива прогресивна функція; 3) активітиви не мають видових партнерів, натомість для них харак-

терні багатовекторне акціональне партнерство та прогресивна функція; 4) стативи позбавлені можливості мати видових партнерів і прогресивну функцію, однак їм властиве аспектуально-акціональне (інцептивне) партнерство; 5) семантика релятивів унеможлиблює видове партнерство та прогресивну функцію, хоч деякі з них, зокрема "географічні" дієслова, передбачають уявно-видове партнерство, що зумовлено епідигматичним "залишком" термінативів-мотивів, від яких утворені георелятиви [9].

Активітиви, або діяльники, мають широкий термінологічний спектр: "чинності", або "activität" (Є. Тимченко [18]), "activities" (В. Брой [21], З. Вендлер [24]), "еволютиви" (Ю. Маслов [12]), "динамічні неграничні дієслова" (Б. Комрі [22]), "діяльності" й "активні неграничні процеси" (О. Падучева [15]), "активні дії нерезультативного характеру" (Н. Авилова [1]), "дієслова діяльності, або дієслова еволютивного роду дії" (О. Бондарко, М. Шелякін [19]), "дієслова еволютивного аспекту дії" (А. Загнітко [6]), активітивні дієслова, або дієслова (предикати) діяльності [9] тощо. У цей аспектуальний клас об'єднано дієслова зі значенням "динамічний неподієспрямований процес", напр.: *...а це що за нічвида тут вештається...* (О. Забужко); *Довго ще він сам із собою отак розмовляв, реготався та плакав, поки не знемігся й, схилившись на стіл, не заснув* (Панас Мирний).

Активітиви, як і термінативи, мають здатність виконувати як прогресивну, так і дуративну функції, пор.: *Здалеку легенький вітерець доносив відгуки співу. То гуляли в корчмі вояки-наймити...* (Н. Королева); *Уся сотня гуляла три дні і три ночі; самих порохів дві мірки вистреляли* (П. Куліш). Але, на відміну від термінативів, онтологічна опозиція "процес – подія" може бути реалізована лише за умови їхньої значеннєвої модифікації за акціональним класом.

Акціональні значення як один із аспектуальних феноменів уперше засвідчив шведський мовознавець З. Аґрелль [2]. Учення про роди, або способи дії (у нашій терміносистемі – акціональні класи), набуло розвитку у працях Е. Кошмідера [8]. Термін походить від німецького Aktionsart: порівняймо тезу А. Мазона: "Одне з дискусійних раніше питань уже розв'язане: вид не повинен більше ототожнюватися з різновидами дієслівної дії (Aktionsarten)" [11, с. 33]. У процесі розвитку аспектологічних уявлень сформовано два підходи до виокремлення родів, або способів дієслівної дії: 1) інтегративний, який охоплює родами дії всю дієслівну лексику, попри її характеризованість чи нехарактеризованість (морфемну вираженість або невираженість, експліцитність чи імпліцитність акціональної ознаки); 2) диференційний, що визначає неодмінною умовою виокремлення родів дії їхню морфемну характеризованість. У лінгвоукраїністиці представлено обидва підходи. Прихильниками диференційно-

го підходу, представленого у нашій статті, є, зокрема, К. Городенська [3, с. 235–242], А. Грищенко [5, с. 413–415], В. Русанівський [17, с. 517] та ін.

Акціональний клас, або рід дієслівної дії (В. Русанівський [17]), "Actionsart" (З. Агрелль [2]), "аспектуальний розряд" (М. Шелякін [20], С. Соколова [16]), "спосіб (дієслівної) дії" (Ю. Маслов [12], О. Бондарко [19]), "совершаемость" (О. Ісаченко [7]), "аспектуальний підклас" (Ю. Маслов [13]), "різновид дії" (М. Леонова [10]), "аспект дії" (А. Загнітко [6]), інтерпретуємо як морфемно характеризоване угруповання дієслів, об'єднаних спільністю акціонеми – семантичної ознаки, утвореної внаслідок взаємодії лексичного значення дієслівних основ того чи того аспектуального класу і словотвірного значення акціональних формантів, напр.: *гуляти* "ходити не поспішаючи, для відпочинку, задоволення тощо" vs *погуляти* "походити, не поспішаючи, для відпочинку, задоволення тощо": *Усе-таки можна було погуляти коло хатки – і вони всі гуляли по черзі...* (Марко Вовчок). Акціональні класи поділяються на два типи: акціонально-опозиційні та акціонально-неопозиційні (протиставні та непротиставні роди дії). Формальним підґрунтям першого типу є опозиція доконаного та недоконаного виду, напр.: *плакати* vs *розплакатися*: *Так їй соромно стало і такий жаль охопив її за серце, що впала на своє ліжко і розплакалася. Плакала довго, поки їй не сказали, що вже ангелик був і деревце приніс* (Б. Лепкий). Другий тип ґрунтується на мотиваційній пов'язаності двох дієслів недоконаного виду, одне з яких збагачене ітеративним словотвірним значенням у цілій низці його різновидів, напр.: *дзвонити* vs *видзвонювати*: *... я добре задихався, поки підіймався крутими залізними сходами, що видзвонювали під моїми черевиками... Художник... однак, не чув, як дзвонили й гуділи залізні сходи, зрештою, він зовсім не звернув уваги, коли я рипнув привідчиненими дверима, переступив високий поріг...* (Р. Федорів).

Позбавлені можливості мати видових партнерів, активітиви компенсують цю недостатність широким спектром акціонального партнерства, що і вирізняє їх на тлі морфолого-синтаксичної обмеженості чи неспроможності інших аспектуальних класів.

Це – передусім акціонально-протиставне партнерство – тип аспектуальної кореляції, яка виникає на ґрунті протиставлення семантики мотиватора та мотиванта, утвореного за допомогою префіксального форманта з акціональною словотвірною семантикою. Отже, це кореляція між імперфективом, що належить до одного з аспектуальних класів, та утвореним від нього перфективом, що представляє один з акціональних класів: обмежувальний (делімітативний), тривало-обмежувальний (пердуративний), розподільний (дистрибутивний), зачинальний (інхоативний) тощо, кожен з яких є словотвірно-морфологічним виявом онтологічної категорії подійнос-

ті. Таке партнерство найбільш характерне для імперфективів, що належать до аспектуального класу активітивів, хоч, зокрема, дистрибутиви мають здатність утворюватися на ґрунті мотиваторів різних класів, крім релятивів. Напр.: активітивно-пейоративне партнерство: *А він **курує** та **курує** і **докурує** до раку горла, навіть хворий не випускає з рота сигарети, посмокче й кашляє, кашляє; все жартував, щоб не забули йому в труну покласти з десяток пачок "Прими"...* (В. Дрозд).

У межах аспектуального класу активітивів акціональне партнерство має такі різновиди:

1) активітивно-атенуативне: "динамічний процес" vs "наслідок неповного, ослабленого, недостатнього, пом'якшеного його вияву", напр.: *бігти vs підбігти: Всіх би перегнав, та **бігти** боюсь* (Прислів'я) vs *Михась, що **підбіжить** кусень дороги, все оглядається, чи не здоганяє його батько кіньми* (О. Маковей);

2) активітивно-аугментативне: "динамічний процес" vs "момент досягнення крайньої межі розвитку його інтенсивності", напр.: *гудіти vs розгудітися: У полі тихому **гуде** десь молотарка одинока* (О. Гончар) vs ***Розгулись** заводи, розшумілись води, в'яне моє серце, в'яне з насолоди од твоїх очей* (В. Сосюра);

3) активітивно-аугментативне з відтінком інхоативності: "динамічний процес" vs "момент його інтенсивного початку", напр.: *сміятися vs розсміятися: – О, пардон, Мосіє Войнаровскі, – сказав і **розсміявся** своїм голосним хохотом. Що лиш тоді всі стали голосно **сміятися**, аж зал гуготів* (Б. Лепкий);

4) активітивно-делімітативне: "динамічний процес" vs "наслідок, пов'язаний з його обмеженням порівняно нетривалим і невизначеним або ж актуалізаційно визначеним відрізком часу", напр.: *кричати vs покричати: Отже, Валентин радить взяти на ключа Нелічку й Мурзика і таким чином припинити дискусію. Хай **кричать: покричать, покричать** і замовкнуть* (М. Хвильовий);

5) активітивно-дефінітивне: "динамічний процес" vs "негативний наслідок його тривалого вияву, пов'язаного з неоднократним контактом із певним об'єктом", напр.: *ялозити vs заялозити: – Тобі не обридло сто разів на одному місці пузом по скелі **ялозити*** (В. Собко) vs *До того ще й столи чисті в хазяйок, що як пишеш, то по самі лікті так **заялозиш** [сюртук], наче ковбаси продавав* (А. Свидницький);

6) активітивно-дистрибутивне: "динамічний процес" vs "наслідок почергового охоплення ним усіх суб'єктів чи об'єктів із множини, означеної суб'єктом чи об'єктом (іноді – у супроводі конотеми зневаги)", напр.: *гуляти vs перегуляти: А щоб чим-небудь хоч трохи одводити душу, обзавівся [Максим] якоюсь повійницею та й **гуляв** іноді з нею...* (Панас

Мирний) vs – *Поки не **перегуляю** з усіма дівчатами, не женюсь*, – *хвальовато обізваєсь у відповідь Артем* (Ю. Тупицький);

7) активітивно-ексцесивне: "динамічний процес" vs "наслідок перевищення певної міри його тривалості, що здебільшого відбувається незалежно від волі суб'єкта, через його надмірне захоплення, і може призвести до негативного наслідку", напр.: *гуляти vs загулятися: Довго співали дівчата, довго **гуляли** хлопці* (І. Нечуй-Левицький) vs – *Прости мені, серце Ганнусю! А я **загулялась** та й забула, що завтра неділя* (І. Нечуй-Левицький);

8) активітивно-інгресивне: "динамічний процес односпрямованого руху" vs "момент його початку", напр.: *бігти vs побігти: Може **побіжить**? Може, шукатиме? Може згадає? Внизу зупиняюся на кілька хвилин. Ніхто не **біжить**, ніхто не наздоганяє* (О. Деркачова);

9) активітивно-інхотативне: "динамічний процес" vs "момент його початку", напр.: *стогнати vs застогнати: Отут, у тюремній башті, він помер. Адже він нічого не говорить, тільки **стогне**, а лікар не приходить, і товариші самі невміло зробили перев'язку. Якось уночі Антось заворушився, **застогнав** і раптом затих* (О. Іваненко);

10) активітивно-комплетивне (з відтінком фінітності): "динамічний процес" vs "наслідок здійснення його завершального етапу", напр.: *танцювати vs дотанцювати: Як почали братчики **танцювати** під бандуру, він і собі пішов навприсядки* (П. Куліш) vs *Так і **дотанцювала*** [Надія] *до кінця, не зводячи з нього погляду* (М. Чабанівський);

11) активітивно-кумулятивне: "динамічний процес" vs "підсумок його багаторазового здійснення", напр.: *літати vs налітати: Марченко був відомим пілотом-випробувачем. Він вже давно працював в інституті стратосфери і **літав** на шести літаках Юрія Крайнева* (В. Собко) vs *Капітан **налітав** сотні годин у складних метеорологічних умовах* (3 газети);

12) активітивно-майоративне: "процес односпрямованого руху" vs "наслідок досягнення в процесі руху такої самої інтенсивності, як і хтось інший, чи більшої", напр.: *бігти vs збігти: Орел летить, а хлопець за ним **біжить**. Біг-Біг, притомився. Бачить – не **збігти** йому за орлом, – сів спочити* (С. Васильченко);

13) активітивно-пейоративне: "динамічний процес" vs "момент досягнення негативного результату внаслідок його надмірного вияву", напр.: *їздити vs доїздитися: – **Доїздяться** й вони [козаки]. Не одні вже тут їздили – і німці, і гайдамаки. Та рачки потім назад полізли* (А. Головка);

14) активітивно-пердуративне: "динамічний процес" vs "наслідок, пов'язаний з обмеженням його порівняно тривалим і більш чи менш чітко визначеним у процесі актуалізації відтинком часу", напр.: *шарпатися vs прошарпатися: В усі боки **шарпався** чоловік, щоб роздобути копійку,*

ходить на заробітки і в Таєрію, і в Крим, і в Одесу, і в Молдову (М. Стельмах) vs *Ото, їй-богу, сміх і гріх: Весь вік прошарпались, як вівки, – А час, диви, пристав до тих, Хто сам собою дивав пішки...* (О. Забужко);

15) активітивно-пердуративне з відтінком інтенсивності: "динамічний процес" vs "наслідок його інтенсивного вияву, пов'язаного з досягненням межі тривалого і більш чи менш чітко визначеного часового періоду", напр.: *бігати* vs *в'бігати*: *А то зовсім од рук відбилися. Мишко бігає цілими днями, а Леся всім без розбору захоплюється* (М. Олійник) vs *Тепер вони цілий день вибігають та вигуляють по улицах...* (Ганас Мирний);

16) активітивно-редуплікативне: "динамічний процес" vs "підсумок тривало-інтенсивного, неоднократного його здійснення", напр.: *блукати* vs *попоблукати*: *...На край світіє блукати за тобою Пиду у жовтій куряві зірок* (В. Симоненко) vs *Попоблукає Мамай і по околицях – за дівчатами міської сторожі* (О. Ільченко);

17) активітивно-сатуративне: "динамічний процес" vs "наслідок його інтенсивного, кількісно-вичерпного за тривалістю (з погляду активності суб'єкта) здійснення, що призвело до повного насичення (а почасти – і перенасичення)", напр.: *бігати* vs *набігатися*: – *Молодчина. А бігати не будемо, годі, вже й так набігались... Ви краще пройдіть до порога і назад* (Є. Долман);

18) активітивно-семельфактивне: "багатократний (мультиплікативний) процес" vs "наслідок його однократно-миттєвого вияву", напр.: *моргати* vs *моргнути*: *Тепер сиди, очима моргай* (Л. Глібов) vs *Взяла соломинку та й полоскотала його по щоці, а він хоч би тобі вусом моргнув, – хроче...* (М. Кропивницький);

19) активітивно-семельфактивне з відтінком атенуативності: "динамічний, більш-менш тривалий процес" vs "наслідок його акордно-послабленого здійснення", напр.: *віяти* vs *війнути*: *Ой у полі вітер віє, А жито половіє ...* (Народна пісня) vs *Ранок такий-то тихий та ясний надався: ні вітерець не вієне, ні хмарка не збіжиться* (Марко Вовчок);

20) активітивно-семельфактивне (з відтінком дуративності): "динамічний процес звуковияву" vs "наслідок його короткочасно-одноразового здійснення", напр.: *гарчати* vs *прогарчати*: *По дорозі невпинно рипіли вози, скреготіли танки, гарчали грузовики* (І. Кочерга) vs *Мимо воріт несподівано прогарчав ворожий танк* (О. Гончар);

21) активітивно-фінітивне: "динамічний процес" vs "кінцевий момент здійснення процесу, після якого він уже не може бути продовжений", напр.: *парубочити* vs *відпарубочити*: – *Ей, сину, час ще парубочити...* (М. Ірчан) vs *Стала біля нього Смерть: – Добрий день, дідуго! Вже своє ти відробив і відпарубочив* (Д. Павличко).

Характерною рисою активітивів є їхня відкритість і для акціонально-непротиставного партнерства – аспектуальних відношень між неопозиційними за видом акціональними партнерами – мотиваційно пов'язаними між собою імперфективами (активітивом та ітеративом), до основних різновидів якого зараховуємо:

1) активітивно-ітеративне з відтінком атенуативної кратності: "динамічний процес" – "його нерегулярно-кратне, переривчасте, ослаблене здійснення", напр.: *крутити – покручувати: Іван витріщає на Соломію очі і крутив цапиною борідкою* (М. Коцюбинський); *Цвірчить і стриба горобець перед котом, що вловив гороб'я і, міцно здавивши зубами, покручує довгим хвостом та висвічує хижо очима* (Панас Мирний);

2) активітивно-ітеративне з відтінком атенуативної процесності: "динамічний процес" – "його невиразно-ритмічне, ослаблене здійснення", напр.: *свистіти – насвистувати: Вперше спокійним було таврійське небо, яке ще кілька днів тому свистіло снарядами, кулями та шрапнеллю* (О. Гончар); *Поїхали. А візок наш скрипить і деренчить... І хлюпає, і насвистує. Ніби не візок, а фісгармонія* (О. Ковінька);

3) активітивно-ітеративне з відтінком комітативності: "динамічний процес" – "його переривчасте здійснення, що супроводжує інший процес, виявляючись не на повну силу", напр.: *співати – підспівувати: Вечорами дівчата співають веснянок, сівши черенем чи лавою, а хлопці не сміють підспівувати, бо це дівоче діло – весну славити, і співають – "а вже весна, а вже красна, із стріх вода капле, із стріх вода капле, із стріх вода капле..."* (Ю. Яновський);

4) активітивно-ітеративне з відтінком взаємності: "динамічний процес" – "його повторюване здійснення почергово між двома чи кількома суб'єктами", напр.: *шелтати – перешіптуватися: Пішов шелест по діброві; Шелчуть густі лози...* (Т. Шевченко); *Туман на озері білими хвилями прибиває до чорних хащів; очерет перешіптується з осокою, сховавши у млі* (Леся Українка);

5) активітивно-ітеративне з відтінком інтенсивності: "динамічний процес" – "його повторюване, ускладнено-інтенсивне здійснення", напр.: *стрибати – вистрибувати: Сарни й газелі не стрибають так гарно, як вона в танці* (Б. Лепкий); *Зараз і почали танцювати... Не вдержався і старий, ну й собі по-запорізьки: ... вистрибує, ноги вище голови задирала* (О. Стороженко).

Деякі з тематичних класів відкриті для перекатегоризації в термінативи. Так, аудіовербати за певних, чітко окреслених умов актуалізації (агентивному наповненні суб'єкта та наявності прямої мови як об'єктного еквівалента чи об'єкта-результатива: "щось", "якісь слова", "якусь фразу" тощо), зазнають перекатегоризації в термінативи, напр.: *Линиво гарчали*

пси на ланцюгах (Н. Рибак // *Повільно затягується сигаретом і гарчить*: – Геррр... Типу, геррр Шнітсель? (Л. Дереш) vs *Повільно затягнувся сигаретом і прогарчав*: – Герррр... Типу, геррр Шнітсель? (транспозиція теперішнього історичного в минулий час); *Шепче осика незмінно, Місяць мовчить в вишині...* (М. Рильський) // *Хтось мені шепче слова: "Віра жива!"* (М. Вороний) vs – *Ах, перша година, а я такий змучений, ле-дві живий!* – *прошептав він* (І. Франко). У цьому разі перфективні партнери відкриті для аспектуально-акціональної полікатегорійності у її термінативно-пердуративному різновиді, пор.: *прогудіти* vs *гудіти* (термінативне суто видове партнерство): – *Давиде, чуш, Давиде, вставай! Уже ранок!* – *гуде* її *глибоке контральто* (М. Стельмах) vs – *Отуди к бісу!* – *прогудів* у *тишій густий бас* (А. Головка) // *прогудіти* vs *гудіти* (акціональне активітивно-пердуративне партнерство): *Коди проїздиш біля такого стовпа, він гуде, ніби на тих дротах виграють* (У. Самчук) vs *Все потомилося, все спочиває, Ця ж прогуде вже цілісіньку ніч, Я ж тебе, любя ялинонько, знаю. Знаю твою сумовитую річ* (Дніпрова Чайка).

Отже, об'єктивістський підхід до дослідження проблем виду, головно тезою якого є розмежування його граматичної (власне категорії виду) та лексичної (аспектуальні класи) сутностей неодмінно диктує і потребу диференційного підходу до виокремлення акціональних класів, що передбачає обов'язкову імпліцитність, морфемну характеризованість акціональної ознаки. Перспектива дальших аспектологічних досліджень у царині акціональної семантики, пов'язана, на наш погляд, з потребою удокладнення морфолого-словотвірного потенціалу кожного аспектуального класу та виявлення найтонших нюансів видової поведінки дієслів кожного акціонального класу, що дасть змогу увиразнити механізм взаємозв'язку різнорівневих компонентів категорії аспектуальності.

1. Авилова Н. С. Вид глагола и семантика глагольного слова. – М., 1976.
2. Агрелль С. [О способах действия польского глагола] // Вопросы глагольного вида. – М., 1962. – С. 35–38.
3. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Академічна граматики української мови. – К., 2004.
4. Горбова Е. В. Опыт разработки универсальной классификации характеров глагольного действия // Материалы XXVIII Международной научно-методической конференции преподавателей и аспирантов (Санкт-Петербург, 15–22 марта 1999 г.). – СПб., 1999. – Вып. 16 : Секция общего языкознания. – Ч. I. – С. 7–13.
5. Грищенко А. П. Дієслово // Сучасна українська літературна мова. – К., 1997.
6. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк, 1996.
7. Исаченко А. В. Грамматический строй русского языка в сопоставлении с словацким : морфология. – Братислава, 1960.
8. Кошмидер Э. Очерк науки о видах польского глагола. Опыт синтез // Вопросы глагольного вида. – М., 1962. – С. 105–168.
9. Калько М. І. Аспектуальність : категоризація, класифікація і репрезентація в сучасній українській літературній мові. – Черкаси, 2008.
10. Леонова М. В. Сучасна українська мова : морфологія. – К., 1983.
11. Мазон А.

Вид в славянских языках : Принципы и проблемы. – М., 1958. 12. Маслов Ю. С. Система основных понятий и терминов славянской аспектологии // Вопросы общего языкознания. – Л., 1965. – С. 53–80. 13. Маслов Ю. С. Очерки по аспектологии. – Л., 1984. 14. Ответы на анкету аспектологического семинара филологического факультета МГУ имени М. В. Ломоносова // Вопросы языкознания. – 1997. – № 3. – С. 125–136. 15. Падучева Е. В. Семантические исследования. Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива. – М., 1996. 16. Соколова С. О. Префиксальный словотвір дієслів у сучасній українській мові. – К., 2003. 17. Русанівський В. М. Роди дії // Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000. 18. Тимченко Є. Українська граматики. – К., 1907. – Ч. 1. 19. Теория функциональной грамматики : Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис. – М., 2003. 20. Шелякин М. А. Категория вида и способы действия русского глагола : (Теоретические основы). – Таллинн, 1983. 21. Breu W. Interaction between lexical, temporal and aspectual meanings // Studies in Language. – 1994. – В. 18 (1). – P. 23–44. 22. Comrie B. Aspect : An introduction to the study of verbal aspect and related problems. – Cambridge, 1976. 23. Lehmann V. Der russische Aspekt und die lexikalische Bedeutung des Verbes // Zeitschrift für slawische Philologie, 1988. – Bd. XL VIII, Helt 1. – S. 270–281. 24. Vendler Z. Verbs and times // Linguistics in philosophy. – Ithaca. – 1967. – P. 97–121.

В статье обоснована необходимость комплексного подхода к описанию категории аспектуальности как динамического и интеграционно-многоаспектного феномена. Показаны возможности такого исследования на материале глаголов, относящихся к активному аспектуальному классу.

Ключевые слова: глагол, вид, аспектуальность, аспектология, аспектуальный класс, акциональный класс, активитив.

In the article are induced arguments in favor of the necessity of an integrated approach to the description of the category aspectuality as a dynamic integration, multi-faceted phenomenon and demonstrates the possibility of such a study on material verbs, which belong to aktivitive aspectual class.

Key words: verb, aspectuality, aspectology, aspectual class, actional class, activitive.